

Nevena Čudina Turčinov
Split

FUNKCIJA TALIJANIZAMA U NOVINSKIM TEKSTOVIMA MILJENKA SMOJE 90-IH GODINA

UDK 811.163.42'373.45:811.131.1

811.163.42'282Smoje, M.

Rukopis primljen za tisak 24. 2. 2025.

Pregledni članak

Survey article

Halliday (1978.) navodi kako riječi svoj potencijal ostvaruju isključivo u kontekstu, a funkcije riječi dijeli na ideacijsku, interpersonalnu i tekstualnu. Posuđenice u jeziku primatelju često imaju poseban kolorit i stilski su označene, stoga je zanimljivo analizirati njihovu funkciju i značenjski potencijal koji ostvaruju u tekstovima. Analizu funkcija talijanizama prema ovoj teoriji u novinskim tekstovima Miljenka Smoje 70-ih godina provele su autorice Bezić i Čudina Turčinov (2022.). U ovome radu analizirano je 26 novinskih tekstova Miljenka Smoje napisanih i objavljenih 90-ih godina prošloga stoljeća u novinama *Feral Tribune*. Iz članaka izdvojeni su talijanizmi, analiziran je njihov ostvareni značenjski potencijal i upotreba te su podijeljeni u tri kategorije: talijanizmi s ideacijskom funkcijom, talijanizmi s interpersonalnom funkcijom i talijanizmi s tekstualnom funkcijom. Analizirani su talijanizmi zatim uspoređeni s rezultatima analize talijanizama 70-ih godina. Utvrđeno je da u kategoriji talijanizama s ideacijskom funkcijom nije došlo do promjena u semantičkome potencijalu. S obzirom na promjenu konteksta i tema o kojima piše, zabilježeni su drukčiji primjeri talijanizama s interpersonalnom funkcijom, a analizom je talijanizama s tekstualnom funkcijom utvrđeno da posuđenice s vremenom mogu izgubiti svoju stilsku obilježnost te, ovisno o kontekstu, može doći do promjene njihove konotacije.

Ključne riječi: talijanizmi; funkcija posuđenica; Miljenko Smoje.

1. UVOD

Dalmacija je stoljećima bila područje izravnoga kontakta talijanskoga i hrvatskoga jezika, što je rezultiralo učestalom pojavom talijanizama u govorima na cijeloj istočnoj obali Jadrana. U ovome je kontekstu važno napomenuti da se pojam *talijanizam* odnosi na sve riječi koje su potekle iz talijanskoga standardnog jezika, ali i iz mletačkoga te tršćanskoga dijalekta. Talijanski je jezik u Dalmaciji bio jezik obrazovanja i kulture, a ujedno i jezik autoriteta i moći (Sočanac, 2004). S druge strane, mletacizmi su u dalmatinskim govorima prisutni još od 9. stoljeća, kada je mletački dijalekt bio tzv. *lingua franca* na Jadranu, a talijanizmi iz tršćanskoga dijalekta ušli su u dalmatinske govore u 19. stoljeću premještanjem središta trgovine iz Venecije u Trst (Jernej, 1956; Šimunković, 2009). Brojni lingvisti bavili su se proučavanjem talijanizama u hrvatskome standardnom jeziku i dalmatinskim govorima. Znanat doprinos proučavanju dijalekata, ali i talijanizama koji su ušli u lokalne govore predstavlja analiza jezika pisaca koji su pisali na dijalektu poput Marka Uvodića Splićanina, Ljube Plenkovića, Ivana Kovačića, Ive Tijardovića te Miljenka Smoje. Jezičnom analizom njihovih tekstova na različitim razinama bavili su se u svojim radovima Marijana Tomelić Ćurlin (2008., 2015., 2023.), Anita Runjić Stoilova (2008.), Filip Galović (2013., 2014., 2023.), Radovan Vidović (1978.), Dunja Jutronic (2018.), Magdalena Nigoević (2005.), Ljerka Šimunković i Marijana Alujević Jukić (2011.) te Maja Bezić i Nevena Čudina Turčinov (2022.). Autorice Bezić i Čudina Turčinov (2022.) u svojem radu analiziraju upotrebu talijanizama u dijalektnim novinskim tekstovima Miljenka Smoje napisanim 70-ih godina prošloga stoljeća, a u ovome će se radu analizirati upotreba talijanizama u njegovim novinskim tekstovima napisanim dvadeset godina poslije. Miljenko Smoje bio je jedan od najznačajnijih splitskih novinara i književnika, a u povodu stote obljetnice njegova rođenja objavljena je znanstvena monografija *Smojinih 100. Monografija u povodu 100. godišnjice rođenja Miljenka Smoje* (2024.), čije su urednice Anita Runjić Stoilova i Magdalena Nigoević.

2. SMOJE I NJEGOVO PISANJE

Miljenko Smoje odrastao je u splitskoj četvrti Veli Varoš, a likovi i događaji uz koje je odrastao i živio postali su glavni motiv njegovih novinskih rubrika i književnih djela. Novinski članci napisani 70-ih godina obiluju opisima događaja iz *kaleta* Veloga Varoša. Smoje je u svojim kolumnama često kritizirao sve s čime se nije slagao, od ponašanja sugrađana, tadašnjega stanja u *Slobodnoj Dalmaciji*, za koju je pisao, sve do stanja u državi (Dežulović, 2015). Početkom 90-ih godina prestao je

suradivati sa *Slobodnom Dalmacijom*, ali je ubrzo počeo pisati kolumne za tjednik *Feral Tribune*, u kojemu je napisao svoje posljednje kolumne *Dnevnik jednog pensionera* (Jutronić, 2010: 36). U tim kolumnama, napisanim i objavljenim početkom 90-ih godina, vidljiv je tematski odmak od članaka napisanih 70-ih godina. Čitajući Smojine kolumne 90-ih godina, moguće je uočiti dvije dominantne teme njegovih tekstova: događaji iz svakodnevnoga života i političke kritike. Smoje se posebno posvećuje opisivanju detalja iz života svojega grada i Dalmacije, događaja, ljudi, konoba. Za Dalmaciju tvrdi da je »puna sličic, čudesni mali sličic, detalja... i samo ji triba vidit« (Dežulović, 2015: 45). S obzirom na to da je volio putovati, u svojim kolumnama često donosi i doživljaje s putovanja u London, Trst, Ankonu... Smoje je u svojim tekstovima često kritizirao ljude, u početku sugrađane, a poslije čak i vlastite poslodavce i političare, a kritike je vješto ublažavao pisanjem na dijalektu.

»Je, ja san prvi u gradsku rubriku počēja sa napisima na čakavštini. Tako su počele i kritike, najpri male, bezazlene. Radija san jednu rubriku koja je trajala dosta dugo, zvala se 'Aspalathos'. I tu bi ja svaki put opalija nekoga u gradu, razumiš. Jer, znaš šta: moga si se lakše izrazit, kad bi i bila kritika, lakše je prolazila, govorili su – pusti, to je zajebancija!« (Dežulović, 2015: 39)

Jezik je neodvojiv dio Smojina identiteta. U razgovoru s Borisom Dežulovićem (2015.) Smoje kaže: »Pazi: šta je oti moj jezik? Oti jezik san ja!« Bilo da se radi o opisivanju njemu bliskih i važnih tema ili o kritiziranju društveno-političkih okolnosti, Smoje je znao kako iskoristiti potencijal jezika¹ kako bi prenio čitatelju svoje stavove i osjećaje. Svjestan promjenjivosti jezika, na pitanje može li usporediti svoje prve čakavske tekstove s najnovijima, Smoje odgovara: »Pa eto, vidiš kako se jezik minja, kako je živ, mekan. Već je od ti moji prvi napisa do danas velika razlika, a samo četrdeset-pedeset godin je prošlo! A šta je za jezik 50 godin? Da danas napišen kako san onda pisa, ne bi me tri dila svita razumilo« (Dežulović, 2015: 60).

3. FUNKCIJE POSUĐENICA U JEZIKU PRIMATELJU

Jezik je sustav za stvaranje značenja, on je istovremeno dio iskustva i interpretacija iskustva (Halliday, 1978; Halliday, Matthiessen, 1999). Kada se navodi da je jezik dio iskustva, misli se na njegovu ulogu u imenovanju stvarnosti, međutim on istovremeno ljudima omogućuje i interpretaciju te stvarnosti izražavanjem stavova

¹ Potrebno je napomenuti da se ovaj rad neće baviti analizom jezika Smojina rada jer su se time već bavili drugi autori poput M. Tomelić Čurlin, D. Jutronić, F. Galovića, T. Brešan Ančić, P. Božanić i dr., već će se u radu analizirati značenjski potencijal koji talijanizmi ostvaruju u njegovim kolumnama.

i njihovim prenošenjem na druge ljude. Jezik kao takav neodvojiv je od društvenoga konteksta jer svoj značenjski potencijal riječi ostvaruju isključivo u kontekstu. Halliday (1978.) u svojoj teoriji o funkcijama jezika ističe važnost pitanja ne samo što jezik može učiniti već i što osoba može učiniti s potencijalom jezika. Govornik može upotrebljavati jezik na više načina, a on postaje funkcionalan tek kada se upotrebljava u određenom društvenom i komunikacijskom kontekstu. S obzirom na značenjski potencijal koji jezik može ostvariti u određenim situacijama, Halliday donosi podjelu na tri metafunkcije jezika, ideacijsku, interpersonalnu i tekstualnu (Halliday, 1978; Halliday, Matthiessen, 1999).

Ideacijska funkcija odgovara referencijalnoj funkciji jezika, odnosno primarnoj funkciji jezika da imenuje i oblikuje naš iskustveni svijet. Ideacijska je funkcija »jezik kao izraz procesa i drugih pojava vanjskoga svijeta« (Halliday, 1978: 48). Jezik je, dakle, način refleksije, ali i način djelovanja na druge ljude. Interpersonalna funkcija jezika ima ulogu djelovanja, izražavanja osobnih i društvenih odnosa. Tekstualnoj je funkciji, kako i samo ime govori, glavna uloga stvaranje informacija, teksta. S obzirom na to da svi oblici jezika neizbježno uključuju stvaranje teksta, može se zaključiti da i riječi koje pripadaju ideacijskoj i interpersonalnoj funkciji istovremeno imaju i tekstualnu funkciju (Halliday, Matthiessen, 1999).

Hallidayeva trodioba jezičnih funkcija posebno je zanimljiva u kontekstu potencijala koji posuđenice mogu ostvariti u jeziku primatelju. Takvu podjelu primijenili su prvo F. Rodriguez Gonzalez (1996.) analizirajući funkciju anglizama u suvremenome španjolskom jeziku, a zatim i L. Pinnavaia (2001.) analizirajući funkciju talijanizama u engleskome jeziku. U kontekstu posuđenica Rodriguez Gonzalez navodi da ideacijsku funkciju imaju one riječi koje su ušle u jezik kako bi popunile postojeće praznine u leksiku. Posuđenice s interpersonalnom funkcijom često su stilistički označene i imaju emotivne konotacije, pozitivne ili negativne. S obzirom na to da je njihova glavna funkcija djelovanje, a zahvaljujući dodatnoj ekspresivnosti koju donose, posuđenice s tom funkcijom prenose osjećaje ili stavove osobe koja ih koristi (npr. ironiju, prijezir, prestiž...). Neke od uloga koje posuđenice s tekstualnom funkcijom mogu imati jesu pojednostavljenje izraza, preciznost i jasnoća, izbjegavanje polisemijskoga sukoba, varijacija izraza te stvaranje autentične atmosfere (Rodriguez Gonzalez, 1996).

Bezić i Čudina Turčinov (2022.) tu su teoriju primijenile u analizi talijanizama u dijalektnim novinskim tekstovima Miljenka Smoje. U radu su analizirale 26 članaka objavljenih početkom 70-ih godina prošloga stoljeća u *Nedjeljnoj Dalmaciji*. Talijanizmi su analizirani s obzirom na njihovu funkciju u tekstovima i podijeljeni u tri kategorije: talijanizme s ideacijskom funkcijom, koji pripadaju hrvatskomu standardnom jeziku ili splitskomu govoru, talijanizme s interpersonalnom funkcijom, koji su stilski obilježeni i u Smojinim tekstovima imaju pozitivne ili negativne

konotacije, te talijanizme s tekstualnom funkcijom, čiji su razlozi upotrebe različiti i često isprepleteni.

4. METODOLOGIJA RADA

U ovome će se radu proučiti funkcija talijanizama u novinskim tekstovima Miljenka Smoje napisanim i objavljenim 90-ih godina prošloga stoljeća. Analizirano je 26 novinskih članaka napisanih 1994. i 1995. godine, objavljenih u rubrikama *Dnevnik jednoga penzionera* (DJP) i *Pasje novelete* (PN) u novinama *Feral Tribune* (FT). Iz tekstova su prvo izdvojeni talijanizmi, odnosno sve riječi koje su u hrvatski jezik i splitski govor ušle iz mletačkoga, tršćanskoga i standardnoga talijanskog jezika. Zatim je analiziran značenjski potencijal koji ti talijanizmi ostvaruju u kontekstu novinskih članaka. Analizirani talijanizmi uspoređeni su s rezultatima prethodnoga istraživanja provedenog na novinskim tekstovima Miljenka Smoje objavljenim 70-ih godina u tjednoj novini *Nedjeljna Dalmacija* (ND) (Bezić, Čudina Turčinov, 2022).

Uzimajući u obzir nekoliko čimbenika – različite društveno-povijesne okolnosti u kojima su tekstovi nastajali, Smojino promišljanje o jeziku, pažljiv odabir leksika, česte igre riječima i činjenicu da posuđenice s vremenom mogu izgubiti svoju afektivnost i stilističku obojenost – cilj je ovoga rada analizirati funkcije i potencijal talijanizama u njegovim člancima iz 90-ih godina. Također, u radu se nastoje uočiti moguće promjene u upotrebi talijanizama u odnosu na prethodno istraživanje članaka objavljenih 70-ih godina.

Potencijal koji posuđenice ostvaruju, ovisi o osobi koja ih upotrebljava i o kontekstu u kojemu su upotrijebljene. Budući da kategorija talijanizama s ideacijskom funkcijom obuhvaća riječi denotativnoga značenja, može se pretpostaviti da, uspoređujući talijanizme koje Miljenko Smoje upotrebljava u svojim kolumnama napisanim 70-ih godina prošloga stoljeća i 90-ih godina, neće biti velikih razlika u toj kategoriji. Posuđenice s interpersonalnom funkcijom mogu imati pozitivnu ili negativnu konotaciju te prenose stavove i emocije govornika. S obzirom na to da su se okolnosti u kojima piše svoje članke promijenile u odnosu na 70-e godine, pretpostavka je da će u ovoj kategoriji biti moguće pronaći drukčije primjere upotrebe talijanizama. Smoje svoje kritike često »pokriva« uporabom dijalekta, a u člancima napisanim 90-ih godina često kritizira tadašnju situaciju u državi, političare i društveno-političke okolnosti. Kada je riječ o tekstualnoj funkciji, primjeri uporabe talijanizama bit će izdvojeni i analizirani te uspoređeni s rezultatima prethodnoga istraživanja provedenoga na tekstovima iz 70-ih godina s ciljem utvrđivanja mogućih promjena u njihovoj funkciji i upotrebi. Budući da riječi s vremenom mogu

izgubiti svoju stilističku obilježenuost, analizom će se nastojati uočiti i izdvojiti takve primjere.

5. PRIKAZ REZULTATA – FUNKCIJE TALIJANIZAMA U SMOJINIM NOVINSKIM ČLANCIMA

5.1. IDEACIJSKA FUNKCIJA

Kako je istaknuto, ideacijska funkcija odgovara referencijalnoj funkciji jezika. Ideacijsku funkciju imaju riječi, u našem slučaju talijanizmi, koji su ušli u hrvatski standardni jezik ili splitski govor kako bi popunili postojeće praznine u leksiku i imenovali predmete, stvari i pojave za koje ne postoje hrvatski izrazi.

S obzirom na to da u ovoj kategoriji u odnosu na prethodnu analizu članaka 70-ih godina nema znatnih razlika, u ovome potpoglavlju samo će se navesti pronađeni talijanizmi. U tekstovima su prisutni dijalektni talijanizmi i talijanizmi koji pripadaju hrvatskomu standardnom jeziku. Talijanizmi koji su ušli u splitski govor, ali ne i u standardni jezik jesu: *brujet* (FT², 496), *cuf* (FT, 528), *ɟaka* (FT, 499), *gajba* (FT, 499), *karijola* (FT, 433), *kašeta* (FT, 496), *kroštule* (FT, 433), *maškare* (FT, 491), *maškareta* (FT, 491), *morbin* (FT, 491), *njoki* (FT 521), *riva* (FT, 433), *pošta* (FT, 521), *škrovada* (FT, 456), *škura* (FT, 439), *teća* (FT 456), *tondin* (FT, 433). Njihova pripadnost splitskomu govoru potvrđena je provjerom u mrežnome rječniku *Hrvatski jezični portal*³ te *Rječniku splitskoga govora* (2013) Dunje Jutronić. Drugi dio talijanizama s ideacijskom funkcijom čine talijanizmi koji pripadaju standardnom jeziku: *bakalar* (FT, 433), *balkon* (FT, 518), *banda* (FT, 456), *banka* (FT, 509), *barbun* (FT, 433), *barok* (FT, 485), *boca* (FT, 448), *bracera* (FT, 467), *bravo* (FT, 439), *bura* (FT, 456), *burin* (FT, 433), *fašist* (FT, 472), *figura* (FT, 481), *fin* (FT, 491), *flota* (FT, 491), *gajeta* (FT, 467), *iskrcati* (FT, 499), *kolona* (FT, 499), *konfeti* (FT, 491), *leut* (FT, 467), *limunada* (FT, 448), *lira* (FT, 528), *lista* (FT, 525), *mafija* (FT, 467), *milijun* (FT, 496), *mortadela* (FT, 459), *nevera* (FT, 509), *noveleta* (FT, 445), *palma* (FT, 467), *penete* (FT, 499), *polpeta* (FT, 445), *pošta* (FT, 511), *pršut* (FT, 485), *rivijera* (FT, 491), *roba* (FT, 439), *serpentina* (FT, 491), *šrdela* (FT, 481), *škamp* (FT, 491), *špar* (FT, 518), *trabakul* (FT, 467), *trajekt* (FT, 445), *valuta* (FT, 485), *vaza* (FT, 511), *veranda* (FT, 499), *vespa* (FT, 445).

² Zbog preglednosti teksta izvori u kojima se riječi nalaze navedeni su u skraćenome obliku (skraćeni naziv novine i broj izdanja). Popis izvora nalazi se u popisu literature na kraju rada.

³ <https://hjp.znanje.hr/index.php?show=search> (pristupljeno 30. siječnja 2025.).

5.2. INTERPERSONALNA FUNKCIJA

Posuđenice, posebno kada nisu u potpunosti asimilirane i lako ih je kao takve prepoznati, upravo zbog svoje »strane« prirode često razviju ekspresivnije značenje koje pogoduje lakšem prenošenju osjećaja i stavova osobe koja je taj izraz upotrijebila (Rodriguez Gonzalez, 1996). Jedan od razloga koji utječe na upotrebu posuđenica jest simbolička povezanost izvornoga jezika s društvenim vrijednostima, bilo pozitivnim ili negativnim. Ako je jezik odlikovan prestižem, dvojezična osoba vjerojatno će se koristiti prepoznatljivim posuđenicama iz tog jezika kako bi iskazala društveni status koji njegovo poznavanje simbolizira (Weinreich, 1968). Šimunković (2009.) navodi kako posuđenice iz luksuza često imaju stilsku i društveno-promotivnu svrhu; služe prizivanju civilizacije, kulture i načina života koji se smatra prestižnim. S obzirom na status koji je talijanski jezik imao u Dalmaciji u povijesti, talijanizmi s interpersonalnom funkcijom, posebno oni koji su u govor ušli iz standardnoga talijanskog jezika, mogu imati izrazito pozitivan kolorit.

Autorice Bezić i Čudina Turčinov (2022.) u novinskim člancima 70-ih godina uočavaju uporabu talijanizama *palac* i *sinjor* u svrhu evociranja »više« talijanske kulture, prestiža i bogatstva. Izraz *palac* označava »luksuznu građevinu koja pripada ljudima viših društvenih staleža«. Talijanizmom *sinjor* Smoje se koristi samo pri obraćanju iz poštovanja osobama koje cijeni, s druge strane, mletacizme *barba* i *šjor* upotrebljava u svakodnevnoj komunikaciji s ljudima. Analizom Smojinih tekstova 90-ih godina uočen je isti način upotrebe talijanizama *sinjore*, *veri šinjori*, *đardin* i *maestro di balo*. Izrazima iz standardnoga talijanskog jezika *veri šinjori* (2) i *sinjore* (1) Smoje iskazuje poštovanje i divljenje prema osobama, a izrazima *šjor* i *barba* obraća se običnim ljudima, što se podudara s istraživanjem provedenim na tekstovima 70-ih godina, a Smoje i sam potvrđuje tu tvrdnju (1).

(1) »Ali nikako me grubo baš svakome prišit epitet gospodine. Sinjore.«⁴

(2) »Policija jon je iza kantuna i brzo se vratila puna fale kako su policijoti i činovnice fini svit, veri šinjori, uslužni, ljubazni.«⁵

Slična se situacija uočava na primjeru upotrebe talijanizma posuđenog iz standardnoga jezika *maestro/maestro* te mletacizma *meštar*. *Maeštro* (3) ima značenje kao i u talijanskome jeziku, označava osobu koja »u potpunosti poznaje neku vještinu, na način da je posjeduje i može prenijeti drugima.«⁶ S druge strane, izraz *meštar*

⁴ DJP. Fešta dišperaduni i barufanti. *FT. Glede&unatoč, druga strana satire*, 450 (2. svibnja 1994.).

⁵ DJP. Šta daje od pakla. *FT. Glede&unatoč, druga strana satire*, 509 (19. lipnja 1995.).

⁶ <https://www.treccani.it/vocabolario/maestro1/?search=ma%C3%A8stro%C2%B9%2F> (pristupljeno 30. siječnja 2025.).

(4) ušao je u govor iz mletačkoga dijalekta, u kojem označava »glavnog radnika u nekim zanatima« (Boerio, 1856: 320). Upotrebom riječi koje potječu iz standardnoga talijanskog jezika evocira se prestiž te kulture.

(3) »Bija je naš File i popularni maestro di balo koji je decenijan u Splitu vodija plesnu školu.«⁷

(4) »Zanaćija je meštar – meštar Toni, meštar Bepo, trgovac je šjor, a sudac recimo, ili direktur i profešur su gospoda.«⁸

Posljednji primjer pozitivnoga evociranja talijanske kulture jest talijanizam *đardin*. Iako u dijalektu izraz *đardin* označava »kultiviran gradski vrt za odmor u primorskim mjestima; perivoj, park«⁹, Smoje ga upotrebljava kako bi istaknuo luksuz i bogatstvo nekih ljudi opisujući tim izrazom velike i raskošne vrtove koje imaju oko svojih kuća (5). S druge strane, hrvatskim izrazom *vrt* koristi se u značenju običnoga zemljišta u blizini kuće (6).

(5) »Pogotovo ako su se smistili u lipе vile i vikendice sa teracan, balkonima i đardinima oko kuće.«¹⁰

(6) »Jebe se Amerikanca oće li prešidente bit Klinton oli Dol, on gre na vikend, oli će polivat cviče u vrtu, oli pituravat ogradu, (...)«¹¹

Interpersonalnu funkciju s negativnim značenjem imaju brojni talijanizmi koji opisuju ljudske osobine i raspoloženja. Potencijal koji talijanizmi kojima Smoje opisuje raspoloženja i karakteristike ljudi imaju već je istražen u prethodnim radovima (Bezić i Čudina Turčinov, 2022, 2024). Radi se najčešće o pridjevima i imenicama, prisutnim u splitskome govoru toga doba, koji imaju negativnu konotaciju i upotrebljavaju se kako bi se na uvredljiv način opisala neka osoba. Takvi se primjeri mogu pronaći i u korpusu 90-ih godina: *arlekin, barufante, debul, dišperadun, inšempjan, kaporijun, mona, redikul, redikulozan, šporkaćun, šporkuja, štuf*... S obzirom na to da u člancima objavljenim 90-ih godina Smoje često kritizira tadašnju vlast i političare, u ovome će radu biti izdvojeni najzanimljiviji primjeri talijanizama kojima na svoj način, spojem dijalekta, humora i igre riječi, »kriumčari« kritiku u svojim člancima. Neki su od tih primjera izrazi *stronco, lišine bez punta, štraca i feratjer*.

⁷ DJP. Gorka večera u dvorcu Peterberg. *FT. Glede&unatoč, druga strana satire*, 436 (25. siječnja 1994.).

⁸ DIP. Fešta dišperaduni i barufanti. *FT. Glede&unatoč, druga strana satire*, 450 (2. svibnja 1994.).

⁹ <https://hjp.znanje.hr/index.php?show=search> (pristupljeno 30. siječnja 2025.).

¹⁰ DJP. Doli predsjednik, očemo kraja! *FT. Glede&unatoč, druga strana satire*, 518 (21. kolovoza 1995.).

¹¹ DJP. I predsjednik more rebambit. *FT. Glede&unatoč, druga strana satire*, 525 (9. listopada 1995.).

Osim negativnoga značenja koje izraz *stronco* donosi iz talijanskoga jezika, »nekompetentna i nesposobna osoba koja se ponaša na način koji je kritiziran«¹², Smoje se poigrava sličnošću toga izraza i nadimka Štronjo kako bi uz pomoć humora kritizirao osobu (7). Zanimljiv je članak pod naslovom *Feratjer iz Trgovišća*. Talijanizam *feratjer* (8) u drugome bi kontekstu imao denotativno značenje *željezničar*, međutim Smoje se tim izrazom koristi ironično kako bi postigao negativnu, podrugljivu konotaciju. U istome članku političare naziva *lišinama bez punta* (9) koristeći se kartaškom analogijom kako bi istaknuo koliko su, po njegovu mišljenju, beskarakterni. U jednome od članaka kritizira političare koji mijenjaju stranku ovisno o političkoj situaciji, a članku daje naslov *Štraca minja bandiru*. Također, u kolumnama se dotiče i novinara, pa one nekvalitetne naziva *floćunima* i *bombišta-ma* (10).

(7) »Počita je bukvicu i Štrosmajeru kojega lipo zove Štronjo, a šta je drugo nego štronjo stronco.«¹³

(8) »A naš veliki predsjednik samo ističe kako nan je doveja feratu u Vinkovce i u Split priko Knina. Sigurno je ka dite u Trgovišću želija bit vlakovođa. I bija bi baš lipi feratjer.«¹⁴

(9) »Svi su drugi prema njemu lišine bez punta.«¹⁵

(10) »Ni po jada da je to reka koji neodgovorni novinarčić, floćun, bombišta koji bali, a i ne zna šta pizdi (...).«¹⁶

5.3. TEKSTUALNA FUNKCIJA

Kako je navedeno, posuđenice s tekstualnom funkcijom mogu služiti pojednostavlivanju izraza, preciznosti i jasnoći, izbjegavanju polisemijskoga sukoba, varijaciji izraza i stvaranju autentične atmosfere (Rodriguez Gonzalez, 1996).

Stilistička označenost posuđenica često dovodi do specijalizacije značenja, pa dolazi do razlike u upotrebi posuđenice, a ta razlika omogućuje veću jasnoću teksta (Rodriguez Gonzalez, 1996: 112). Autorice Bezić i Čudina Turčinov (2022.) u svom istraživanju pronalaze dva primjera upotrebe talijanizama s izraženom afek-

¹² <https://www.treccani.it/vocabolario/stronzo/?search=str%C3%B3nzo%2F> (pristupljeno 30. siječnja 2025.).

¹³ DJP. Crna noć bez zvizda. *FT. Glede&unatoč, druga strana satire*, 485 (2. siječnja 1995.).

¹⁴ DJP. Feratjer iz Trgovišća. *FT. Glede&unatoč, druga strana satire*, 528 (27. listopada 1995.).

¹⁵ DJP. Feratjer iz Trgovišća. *FT. Glede&unatoč, druga strana satire*, 528 (27. listopada 1995.).

¹⁶ DJP. Falija je Šime. *FT. Glede&unatoč, druga strana satire*, 499 (10. travnja 1995.).

tivnom vrijednosti u Smojinim tekstovima. Radi se o sinonimskim parovima *kaleta – ulica* te *porat – luka*. Analizom spomenutih izraza autorice uočavaju da Smoje upotrebu talijanizama *kaleta* i *porat* limitira na uski centar grada, *kaletama* naziva samo ulice Veloga Varoša, a izrazom *porat* naziva isključivo glavnu splitsku luku, što povezuju s činjenicom da neki talijanizmi u Smojinim tekstovima imaju veću afektivnu vrijednost. Čitajući tekstove nastale dvadeset godina poslije, uočavaju se promjene u Smojinu korištenju izraza. Distinkcija u upotrebi para *kaleta – ulica* još uvijek postoji, međutim to više nije slučaj s parom *porat – luka*. Izraz *porat* gubi značenje isključivo glavne splitske luke i Smoje ga upotrebljava kako bi imenovao i druge luke u Hrvatskoj (11) i izvan nje (12). Taj primjer potvrđuje tvrdnju Jasne Gačić (1979) da posuđenica s vremenom i čestom upotrebom može izgubiti svoju ekspresivnost ili afektivni naboj i postati ekvivalentna domaćemu izrazu.

(11) »Dolazili su veliki vapori koji nisu mogli ni akoštat u naše male porte (...).«¹⁷

(12) »Bit će i dvi ure već da je »Krajica Mira« akoštala u ankonitanski porat.«¹⁸

Najizravniji način na koji posuđenica može pridonijeti jasnoći i preciznosti teksta jest izbjegavanje polisemijskoga sukoba. Jasan primjer izbjegavanja polisemijskoga sukoba vidljiv je u upotrebi talijanizma *dotur* i sinonima *likar*. Izraz *dotur* ima dvojako značenje: najvišega akademskog stupnja i liječnika, a *likar* ima isključivo značenje liječnika. Smoje *likarima* naziva liječnike (13), a titulu *dotur* upotrebljava kako bi imenovao doktore znanosti (14).

(13) »Pri večere zna san sa pokojnin likaron Vidovićen, sinon velikog slikara, prošetat kaletan Veloga Varoša.«¹⁹

(14) »Neka me skuža i dotur Šošić i Vukojević i dotur Mihanović, ali sve pada prid našin prešidenton doturon Tuđmanon.«²⁰

Primjeri talijanizama koji pridonose varijaciji izraza pronalaze se u sinonimima koje Smoje upotrebljava kako bi postigao bolju kohezivnost i ekspresivnost teksta. U tekstovima se pronalaze hrvatsko-talijanski sinonimski parovi (15), (16), ali i talijansko-talijanski (17).

¹⁷ DJP. Oni nama janjce, mi njima jude. *FT. Glede&unatoč, druga strana satire*, 481 (5. prosinca 1994.).

¹⁸ DJP. Šta daje od pakla. *FT. Glede&unatoč, druga strana satire*, 509 (19. lipnja 1995.).

¹⁹ DJP. Sveta bakalarska Dalmacija. *FT. Glede&unatoč, druga strana satire*, 433 (4. siječnja 1994.).

²⁰ DJP. Crna noć bez zvizda. *FT. Glede&unatoč, druga strana satire*, 485 (2. siječnja 1995.).

(15) »Ništa, ništa onda ni vridilo, sve je bilo neljudski, naopako, krvavo, zločinački, a danas je sve neupitno, sve je bistro, jasno, čisto, kjaro.«²¹

(16) »Sve se meni pari da se tot ne radi o nikakvome orkansnome nevremenu, nego je to bila nad Dalmacijom noć pravi pravcati klasični pijavic, odnosno ča je lipje čut – tromba-marini.«²²

(17) »Sedan uri uvečer Bekin govori sa Singapuron a tamo je četiri bota ujutru.«²³

Analizom članaka napisanih 70-ih godina uočena je razlika u upotrebi talijanizma *kalun* i hrvatskoga izraza *top*. Talijanizam je korišten isključivo u prenesenome značenju (16), a hrvatski je izraz korišten kako bi se imenovalo vatreno oružje (15). Kako je istaknuto, s vremenom i upotrebom posuđenice mogu izgubiti svoju stilističku označenost, a to se dogodilo u slučaju riječi *kalun*. Promotre li se članci iz 90-ih godina, može se uočiti da upotreba izraza *kalun* nije rezervirana samo za preneseno značenje već se koristi i za imenovanje vatrene oružja (17).

(15) »Da san jema šilur oli barenko top, cilu bi mu jahtu u papar učinija.«²⁴

(16) »Omar je počea bombardman iz svi kaluni: Mora tako svršit kad se zanosimo fantazijan i ne mislimo realno.«²⁵

(17) »I tek ujutru slušan talijanske visti. Kaluni, ofenzive, bombardiranja, mrtvi, ranjeni...«²⁶

S obzirom na to da riječi imaju neograničen potencijal značenja, taj se potencijal može realizirati na različite načine ovisno o osobi koja je upotrebljava i kontekstu, tako određena riječ može imati i pozitivan i negativan kolorit. To je vidljivo na primjeru upotrebe talijanizma *kompanjo*. Analizom korpusa 70-ih godina uočen je samo jedan primjer upotrebe riječi *kompanjo*, i to s negativnom konotacijom, u članku u kojemu se Smoje ironično obraća Englezu (18). Međutim 90-ih godina, kada Smoje piše o svom psu Šarku, nikada ne upotrebljava izraz *prijatelj/prijatelj*, već ga uvijek oslovljava talijanizmom *kompanjo*. Poznato je koliko je Smoje volio svojega Šarka, on je za njega bio više od životinje, i zato odabire talijanizam *kompanjo* kako bi izrazio svoju afekciju. Dodatnoj afektivnosti pridonosi i to da se često uz izraz *kompanjo* Smoje koristi i posvojnim zamjenicama *moj* i *naš* te nekim od pridjeva (19), (20), (21).

²¹ DJP. Crna noć bez zvizda. *FT. Glede&unatoč, druga strana satire*, 485 (2. siječnja 1995.).

²² DJP. Noć pijavica. *FT. Glede&unatoč, druga strana satire*, 467 (29. kolovoza 1994.).

²³ DJP. Ubij gubu! *FT. Glede&unatoč, druga strana satire*, 448 (18. travnja 1994.).

²⁴ Čulo se ove nedije. Na jahti mister Perkinsa. *ND*, 87 (7. siječnja 1973.).

²⁵ Čulo se ove nedije. Za sve je krivo jugo. *ND*, 29 (28. studenoga 1971.).

²⁶ DJP. Sveta bakalarska Dalmacija. *FT. Glede&unatoč, druga strana satire*, 433 (4. siječnja 1994.).

(18) »Nima više imperije, kompanjo, raspala se, niks kolonije!«²⁷

(19) »I moj stari pametni kompanjo, moj Šarko, se ove dane izbezumija.«²⁸

(20) »A mali moj kompanjo je vanka na teracu.«²⁹

(21) »Brzo se mali naš kompanjo snaša i prilagodija našem dnevnome redu i staračkome stilu života...«³⁰

Posljednja funkcija koju Rodriguez Gonzalez (1996) navodi jest stvaranje autentičnoga ozračja. Korištenjem posuđenica moguće je jako dobro stvoriti ozračje autentičnosti, bilo da se radi o Italiji ili Dalmaciji. Kao i u člancima iz 70-ih godina (Bezić, Čudina Turčinov, 2022), i u tekstovima nastalim dvadeset godina poslije Smoje donosi talijanske izreke koje su se mogle čuti u govoru lokalnoga stanovništva.

(22) »Ani mal ani govori stara talijanska poslovice.«³¹

(23) »E, moj sinko, ki non naše, non diventa.«³²

(24) »Tuti dišperadoni bone ideje.«³³

Prikazujući događaje iz svakodnevnoga života građana Splita, Smoje karakteristične splitske *likove* naziva talijanizmima *šjor* (26) i *šjora* (25). S druge strane, kada govori o političarima (28), (30) ili nekim drugim osobama koje sreće na svojim putovanjima (27), (29), (31), upotrebljava izraze *gospoja*, *gospođa*, *dama* te *gospodin/gospon*.

(25) »I šjora Pave svaku večer pere, frega i konoba je ka crkvice.«³⁴

(26) »Ti šjor Bistre je moj školski drug iz realke.«³⁵

²⁷ Pismo iz Londre, ne naše prave, nego iz njojove falše, ingeleške. S Matejuške na Piccadilly, *ND*, 103 (29. travnja 1973.).

²⁸ DJP. Sveta bakalarska Dalmacija. *FT. Glede&unatoč, druga strana satire*, 433 (4. siječnja 1994.).

²⁹ DJP. Noć pijavica. *FT. Glede&unatoč, druga strana satire*, 467 (29. kolovoza 1994.).

³⁰ PN. Rafinirani bonton. *FT. Glede&unatoč, druga strana satire*, 457 (20. lipnja 1994.).

³¹ DJP. I predsjednik more rebambit. *FT. Glede&unatoč, druga strana satire*, 525 (9. listopada 1995.).

³² DJP. Šta daje od pakla. *Feral Tribune. Glede&unatoč, druga strana satire*, 509 (19. lipnja 1995.).

³³ DJP. Ubij gubu! *Feral Tribune. Glede&unatoč, druga strana satire*, 448 (18. travnja 1994.).

³⁴ DJP. Juti bonboncini za ministra Jarnjaka. *FT. Glede&unatoč, druga strana satire*, 448 (18. travnja 1994.).

³⁵ DJP. Oni nama janjce, mi njima jude. *FT. Glede&unatoč, druga strana satire*, 481 (5. prosinca 1994.).

(27) »Tirala ga je stinčican, a on se pribacija na drugi šugaman druge gospo-je.«³⁶

(28) »U zemji di kruva fali, di se teške bolne rasprave vode oko sto gram kruva, gospođa zajebaje, provocira gladni narod sa jagodan i obnovon garderobe.«³⁷

(29) »Baš je na redu jedna mlada dama sa finin njegovanin stopalon.«³⁸

(30) »Jema ji koji ne viruju čak ni gospodinu Vukojeviću.«³⁹

(31) »Malo pri san pogleda kroz prozor i jedan gospoñ, vele da je profesor u penziji, vadio je pivske boce.«⁴⁰

Opisujući svoja putovanja u Italiju, ozračje gradova dočarava korištenjem talijanizama, a neke razgovore s lokalnim stanovništvom također prenosi na talijansko jezik.

(32) »Guštan, čitan firme. Kafeterija, Maljarija, Profumerija, Pašticerija, Pelec-erija, Picerija... Moš izist picu otrat ruke i omar kupit briljante i doele. Lavanderija, barbirija, fotografija, vecei pa kafeterija.«⁴¹

(33) Pa mu lipo govorin: – Šono štipido. Non šo njente. Ali sad će van doć ona, ona je puno bistra, pa s njon razgovarajte. Sve van ona zna. – Ma ke ela, per la Madona?⁴²

6. ZAKLJUČAK

Smoje je upotrebom dijalekta lukavo skrivao svoje kritike pretvarajući ih u šaljive komentare, dosjetke i igre riječima, ali je istovremeno i otkrivao čitatelju svoju ljubav i privrženost nekim mjestima i akterima iz svojega života. U njegovim tekstovima prisutni su brojni talijanizmi. Skupini talijanizama s ideacijskom funkcijom pripadaju oni talijanizmi koji su ušli u hrvatski standardni jezik (*bakalar, balkon, boca, fašist, limunada...*), ali i oni koji pripadaju splitskomu govoru (*brujet, gajba, škrovada, tondin...*). Radi se o riječima denotativnoga značenja koje imenuju stvar-

³⁶ DJP. Doli predsjednik, očemo kraja! *FT. Glede&unatoč, druga strana satire*, 518 (21. kolovoza 1995.).

³⁷ DJP. Palit ću van krafene! *FT. Glede&unatoč, druga strana satire*, 511 (10. srpnja 1995.).

³⁸ DJP. Sve triba sorit. *FT. Glede&unatoč, druga strana satire*, 472 (3. listopada 1994.).

³⁹ DJP. Gorka večera u dvorcu Peterberg. *FT. Glede&unatoč, druga strana satire*, 436 (25. siječnja 1994.).

⁴⁰ DJP. Palit ću van krafene! *FT. Glede&unatoč, druga strana satire*, 511 (10. srpnja 1995.).

⁴¹ DJP. Šta daje od pakla. *FT. Glede&unatoč, druga strana satire*, 509 (19. lipnja 1995.).

⁴² DJP. Šta daje od pakla. *FT. Glede&unatoč, druga strana satire*, 509 (19. lipnja 1995.).

nost, stoga nema razlika u njihovu značenjskome potencijalu i upotrebi u odnosu na prethodno analizirane novinske tekstove. Talijanizmima s interpersonalnom funkcijom Smoje u svojim tekstovima evocira prestiž talijanske kulture, ali i iskazuje svoje negativne stavove prema osobama i događajima. Primjeri talijanizama izrazito pozitivnoga značenja koji u Smojinim člancima evociraju prestiž jesu *sinjore, veri šinjori, đardin* i *maestro di balo*. S druge strane, u analiziranim tekstovima moguće je pronaći iste primjere upotrebe talijanizama s negativnom konotacijom kao i u tekstovima napisanim 70-ih godina. Riječ je o imenicama i pridjevima kojima se na uvredljiv način opisuju osobe (*arlekin, debul, dišperadun, mona, redikul...*). Međutim, s obzirom na drukčije okolnosti i teme novinskih članaka 90-ih godina, moguće je uočiti nove primjere talijanizama s negativnom konotacijom koje Smoje upotrebljava kako bi ublažio kritiku. Riječ je o izrazima *stronco, lišine bez punta, štraca, feratjer, fločun* i *bombišta*. Zanimljivo je istaknuti kako izrazi *lišine bez punta* i *feratjer* izvan konteksta Smojinih članaka imaju neutralno značenje, a promatrane u kontekstu njegova teksta poprimaju izrazito negativnu konotaciju, što najbolje potvrđuje tezu o tome da riječi svoj potencijal ostvaruju isključivo u kontekstu. Pretpostavka da će analizom tekstova napisanih 90-ih godina biti moguće pronaći drukčije primjere upotrebe talijanizama s interpersonalnom funkcijom potvrđena je. U kategoriji talijanizama s tekstualnom funkcijom pronađeni su primjeri koji pridonose preciznosti i jasnoći teksta (*kaleta – ulica*), izbjegavanju polisemijskoga sukoba (*dotur – likar*), varijaciji izraza (*bistro – jasno – čisto – kjaro*) te stvaranju autentične atmosfere (*šjor, kafeterija, maljarija, profumerija, pašticerija...*). Analizom i usporedbom rezultata prethodnoga i ovoga istraživanja uočeni su primjeri gubljenja stilske obojenosti i ekspresivnosti pojedinih talijanizama, čime je došlo do razlike u njihovoj upotrebi. Izdvojeni su primjeri *porat – luka* i *kalun – top*. U Smojinim tekstovima iz 70-ih godina ti su izrazi imali užu upotrebu i značenje (*porat* – glavna splitska luka, *kalun* – korišten samo u metaforičkim izrazima), a u člancima iz 90-ih godina oba izraza proširuju svoju upotrebu i značenje. Nadalje, jedan od najzanimljivijih primjera koji dokazuje da potencijal koji neka riječ može ostvariti ovisi o kontekstu i osobi koja je upotrebljava jest talijanizam *kompanjo*. Od negativne, ironične konotacije koju joj Smoje pridaje 70-ih godina u jednoj od svojih kolumna, promjenom okolnosti u Smojinu životu 90-ih godina taj izraz dobiva dodatnu afektivnost i izrazito pozitivan kolorit. Potencijal koji posuđenice ostvaruju u Smojinim tekstovima zasigurno će se razlikovati od potencijala koji iste posuđenice ostvaruju u dijalektalnim tekstovima nekih drugih autora, ali i od potencijala koji će ostvariti u današnjemu splitskom govoru.

LITERATURA

- Bezić, M. i Čudina Turčinov, N. (2022). Funkcija talijanizama u novinskim tekstovima Mi-ljenka Smoje. U M. Matešić i M. Nigoević (ur.). *Jezično i izvanjezično u međudjelova-nju*, 359–371. Zagreb: Hrvatsko društvo za primijenjenu lingvistiku – Srednja Europa.
- Boerio, G. (1856). *Dizionario del dialetto veneziano*. Venezia: Premiata tipografia di Gio-vanni Cecchini edit.
- Dežulović, B. (2015). *Razgovori sa Smojom*. Zagreb: Adamić.
- Gačić, J. (1979). Romanski elementi u splitskom čakavskom govoru. *Čakavska rič – polugo-dišnjak za proučavanje čakavske riči*, 1, 44–52.
- Halliday, M. A. K. (1978). *Language os Social Semiotics*. London: Arnold.
- Halliday, M. A. K i Matthiassen, C. (1999). *Construing experience through meaning: A lan-guage-based approach to cognition*. London – New York: Cassell.
- Jernej, J. (1956). Sugli italianismi penetrati nel serbo-croato negli ultimi cento anni. *Studia Romanica*, 1, 54–82.
- Jutronić, D. (2010). *Splitski govor. Od vapura do trajekta. Po čemu će nas pripoznavat*. Split: Naklada Bošković.
- Jutronić, D. (2013). *Rječnik splitskog govora*. Split: Slobodna Dalmacija.
- Rodriguez Gonzalez, F. (1996). Functions of Anglicisms in Contemporary Spanish. *Cahiers de lexicologie*, 68, 107–128.
- Sočanac, L. (2004). *Hrvatsko-talijanski jezični dodiri*. Zagreb: Nakladni zavod Globus.
- Šimunković, Lj. (2009). *I contatti linguistici italiano-croati in Dalmazia*. Split: Dante Ali-ghieri.
- Weinreich, U. (1968). *Languages in contact. Findings and problems*. The Hague: Mouton Publishers.

MREŽNI IZVORI

- Maestro*. <<https://www.treccani.it/vocabolario/maestro1/?search=ma%C3%A8stro%C2%B9%2F>> (pristupljeno 30. siječnja 2025.).
- Hrvatski jezični portal*. <<https://hjp.znanje.hr/index.php?show=search>> (pristupljeno 30. si-ječnja 2025.).
- Strónzo*. <<https://www.treccani.it/vocabolario/stronzo/?search=str%C3%B3nzo%2F>> (pri-stupljeno 30. siječnja 2025.).

IZVORI

- Nedjeljna Dalmacija (ND)* (1971) 28, 29, 30, 33.
- Nedjeljna Dalmacija (ND)* (1972) 35, 40, 44, 50, 52, 54, 56, 63, 64, 66, 76.
- Nedjeljna Dalmacija (ND)* (1973) 87, 92, 93, 97, 103, 106, 115, 118, 120, 137.
- Feral Tribune (FT)* (1994) 433, 436, 445, 448, 450, 456, 457, 459, 467, 472, 481.
- Feral Tribune (FT)* (1995) 485, 491, 496, 499, 509, 511, 518, 521, 525, 528.

THE FUNCTION OF ITALIANISMS IN MILJENKO SMOJE'S NEWSPAPER
TEXTS OF THE 1990s

Summary

Halliday (1978), in his theory, states that words realize their potential exclusively in context, dividing word functions into ideational, interpersonal, and textual. Loanwords in the recipient language often possess a distinctive stylistic coloration, making it interesting to analyze their function and the semantic potential they realize in texts. The analysis of the functions of Italianisms according to this theory in the newspaper texts of Miljenko Smoje from the 1970s was conducted by authors Bezić and Čudina Turčinov (2022). In this study, 26 newspaper texts by Miljenko Smoje, written and published in the 1990s in the newspaper Feral Tribune, were analyzed. Italianisms were extracted from the articles, their realized semantic potential and usage were analyzed, and they were divided into three categories: Italianisms with ideational function, Italianisms with interpersonal function, and Italianisms with textual function. The analyzed Italianisms were then compared with the results of the analysis of Italianisms from the 1970s. It was established that in the category of Italianisms with ideational function, there were no changes in semantic potential. Considering the change in context and topics he writes about, different examples of Italianisms with interpersonal function were recorded, while the analysis of Italianisms with textual function established that loanwords can lose their stylistic coloration over time and, depending on the context, their connotation may change.

Key words: *Italianisms; function of loanwords; Miljenko Smoje.*

FUNZIONE DEGLI ITALIANISMI NEI TESTI GIORNALISTICI DI MILJENKO SMOJE NEGLI ANNI '90

Riassunto

Halliday (1978) sostiene che le parole realizzano il loro potenziale esclusivamente nel contesto, e suddivide le funzioni delle parole in ideativa, interpersonale e testuale. I prestiti nella lingua che li adotta hanno spesso un colorito particolare e sono caratterizzati stilisticamente, ragion per cui è interessante analizzarne la funzione e il potenziale significato che realizzano nei testi. L'analisi delle funzioni degli italianismi nei testi giornalistici di Miljenko Smoje risalenti agli anni '70 è stata svolta secondo questa teoria dalle autrici Bezić e Čudina Turčinov (2022). In questo lavoro si sono analizzati 26 testi giornalistici di Miljenko Smoje scritti e pubblicati negli anni '90 del secolo scorso sul giornale *Feral Tribune*. Dagli articoli sono stati estratti gli italianismi, analizzato il loro significato potenziale e l'uso e sono stati suddivisi in tre categorie: italianismi con funzione ideativa, italianismi con funzione interpersonale e italianismi con funzione testuale. Gli italianismi analizzati sono stati confrontati con i risultati dell'analisi degli italianismi degli anni '70. Si è attestato che nella categoria degli italianismi con funzione ideativa non vi sono stati cambiamenti nel potenziale semantico. Considerato il cambiamento di contesto e tema di cui scrive, sono stati registrati esempi diversi di italianismi con funzione interpersonale, e nell'analisi degli italianismi con funzione testuale si è accertato che i prestiti con il tempo possono perdere la loro caratterizzazione stilistica e, relativamente al contesto, può verificarsi il loro cambiamento connotativo.

Parole chiave: *italianismi; funzione dei prestiti; Miljenko Smoje.*

Podatci o autorici

Nevena Čudina Turčinov vanjska je suradnica u Centru za hrvatske studije u svijetu pri Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Splitu. Glavno je područje njezina nastavnoga i znanstvenoga rada hrvatski kao ini jezik.

E-adresa: nevcud@ffst.hr